

DOJMOVI I BILJEŠKE S PEDAGOŠKOG KONGRESA U DIJONU.

VLAK nam se žuri k središtu Burgundije, k Dijonu, k sjedištu prefektуре za departement »Côte-d'Or — Zlatni Obro-nak«. Putnici se Dijonu približavaju već ko s kakvim čuv-stvima. Mene je srce vuklo u Dijon, jer se tamo rodio silni Bos-suet, jer se tamo rodila divna sveta Franciska de Chantal, još mnogo prije njih, ako ne baš u Dijonu, a ono ne baš daleko od njega, niko manji nego sam veliki sveti Bernard, uistinu mede-ni učitelj. Tamo je radio ljubezni pisac Filoteje sv. Franjo Saleski, odanle zapravo vuče lozu jedan od najmilijih Re-dova katoličke Crkve, Red od Pohoda Blažene Djevice, koji nam je dao sv. Margaretu Alacoque; iz toga su kraja Lacordaire i Montalembert, velikani katoličke misli i života. Pa kada se čovjek svega toga sjeti i kada uvaži, što sve ove divne pojave zna-če ne samo za Francusku nego i za sav kulturni katolički svijet, onda ga i nehotice spopada neko milo i sveto uzbuđenje na putu u taj historijski grad.

Imao sam u rukama prospekt. Nije ga izdao dijonski »Essi«, kako se po inicijalima zove famozni »syndicat d'initiative«, koji u svom prospektu nada sve naglašava, da se u Dijonu dobro jede. Taj moj sasvim posni, program izdao je Savez domova za kršćanski uzgoj — L' Alliance des maisons d'éducation chrétienne sa sjedištem u Parizu. U tom je programu pisalo, da će u Dijonu od 31. VIII. do 3. IX. 1931. biti Pedeseta glavna skupština toga velikog Saveza. Eto, to je me-ne još naročito vuklo u Dijon.

Kasnije sam čuo, da je većinu kongresista-Francuza napose vukla u Dijon pojava dižonskoga biskupa, rođena dižonca, preuzv. gosp. dra Petra Petit de Juleville-a, jednoga od najvećih pedago-ga moderne katoličke Francuske. O njemu, po čuvenju, evo ovaj zanimljivi detalj. Kad je on prije nekih 30 godina bio imenovan superiorom Instituta u Sainte-Croix de Neuilly, prvo mu je bilo, da je smjesta iz kuće uklonio dobru trećinu tipova, kojima nije bilo mjesta u katoličkom uzgojnom zavodu. Opće zaprepaštenje! Taj će čovjek ubiti zavod! Moralno i — razumije se već kakva smrt stiže zavode iza moralne. Trebalo je taktičnije postupati...! To znači kuću diskreditirati! Ko će još poslati svoje dijete u Sain-te-Croix, kada se bude čulo, da je tamo bilo kao u stajama kralja Augije? Trebalo je razboritije, mirnije raditi... Ovo je preneglo... U prirodi nema skokova pa ni u pedagogiji...! Tako se mudrovalo. Tko je imao pravo? Imao je Herkul, koji je pročistio staje kra-

lja Augije, monsieur le chanoine Petit de Juleville, koji je pročitao zavod. Druge se jeseni toliko roditelja javilo s molbama za svoju djecu, da se nije znalo, kamo da smjestiš taj silni dječji narod. Sveti Križ u Neuilly-u nije dakle bio utučen ni moralno niti ikako drukčije. On se još i danas diči time, što je u njemu uzgajao mladež Msgr. Petit de Juleville. Jasno je, da pojava ovakva pedagoška, koji sada u svom biskupskom gradu ima izvrsno uređen zavod sv. Josipa, privlači sve ozbiljne pedagoške radnike.

Kakve su to zapravo glavne skupštine i šta rade Francuzi na njima? Rade važan posao i rade ga ozbiljno. To treba doći pa vidjeti. Te njihove skupštine doista nijesu pour faire face à ça et là, kako je rekao biskup Petit de Juleville na 1. zajedničkom sastanku 1. IX. ujutru. U Francuskoj, kao što je poznato — ili bi bar trebalo da se zna i kod nas — katolici imaju svoje slobodne katoličke gimnazije, što ih oni svojim novcem dižu i svojim novcem izdržavaju, a da im država ne daje ni probušenih pet santima potpore. Te gimnazije i stručne škole, niža sjemeništa stoje u Savezu, koji je na zakonskoj osnovici organizovan kao sindikat. Ime mu je službeno Syndicat des directeurs et directrices de maisons d'éducation chrétienne. Obično se kaže Alliance des maisons d'éducation chrétienne — Savez domova za kršćanski uzgoj.

Ima ih toliko i tako uređenih, da nadvisuju državne framaonske gimnazije i brojem đakâ i uspjehom u uzgojnom radu.

Otkuda taj uspjeh? Otuda osobito, što se svake godine jedamput o velikim praznicima sastaju starješine svih tih uzgojnih zavoda, uvijek u drugome gradu, i tamo vijećaju o uzgojnim problemima velikoga zamašaja i o sto sitnih stvari, što ih intenzivan uzgojiteljski rad za sobom vuče. Tako je za ovo posljednjih 50 godina bilo eto već 50 ovakvih assemblée générale — ovogodišnja je bila Pedeseta! Ne trebamo puno tumačiti, da je ova ustanova ognjište idealizma u teškom uzgojnom radu i jamstvo za očuvanje nužnoga jedinstva u načelima i u metodama. Ove skupštine nijesu dani parade i manifestacija. Ni ova pedeseta nije bila proslavljena kako osobitije. Samo je kod otvorenja biskup Petit de Juleville konstatovao, da je ovo 50-a skupština, da je ovo zgodna koincidencija, što se ta 50-a skupština vrši u zavičaju Lacordaire-a i Montalembert-a, velikih prvoboraca za slobodnu školu i to je bilo sve. Odmah se prešlo na programme des travaux. I treba uistinu reći, da su te sjednice pravi travail, prava rabota. Tu se tri dana sjedjelo ljetni dan do podne i onda od 3 sata do 7 sati i ozbiljno se raspravljalo. U 7 sati naveče blagoslov s Presvetim Otajstvom uz gromovito koralno pjevanje.

Glede tehnike na tim skupštinama ovoliko: obrađuju se po 4 teme. Svaku temu ima na brizi po jedna komisija, koja ima pred-

sjednika, potpredsjednika i referenta. Po dvije komisije rade uvijek u isto vrijeme, recimo 1. i 3. To znači, da se valja odlučiti, na koju ćeš ići. A da ipak svi čuju sve, pojedini predavači iznose posljednje jutro na zaključnom sastanku i glavne misli svoga referata i glavne misli izrečene u debati. Svih je kongresista bilo do jedno 300, samih svećenika i redovnika, većinom starješina i po koji prefekt ili nastavnik.

Ne ću ovdje izvješćivati o svemu o čemu se govorilo. Koga to zanima, neka čita referate redom u glavnom organu *Saveza*, što ga upravo uzorno uređuje svećenik J. Calvet »*L' Enseignement chrétien*«. Mene je osobito zanimao rad Treće i Četvrte komisije, pa ću o njemu izvjestiti, jer su misli iznesene u tim predavanjima i osobito u debatama izvanredno aktualne i za nas.

Treću je komisiju vrlo spretno vodio kanonik Guillermit, superior škole sv. Alojzija u Brestu. Referat O auktoritetu i slobodi u uzgoju izradio je vrlo savjesno v. g. Le Meur, duhovnik u Stanislavljevu kolegiju u Parizu. (Tu se ne misli sv. Stanislav, nego se taj ugledni kolegij zove po kralju Lujju XVIII, kojemu je drugo ime bilo Stanislav.) Referent najprije otklanja dvije krajnosti. Jedna je autoritarizam, koji odviše naglašava vlast auktoriteta na štetu individualne slobode gojenčeve, druga je Rousseau-vljev individualizam, koji odviše naglašava gojenčevu individualnu slobodu na štetu auktoriteta, a napokon i odgajnika. Problem ne sastoji u tom, da se pita: što je od toga dvoja bolje, jer je i jedno i drugo zlo, nego u tom, da se pita: kako da se udruži i poveže djelatnost auktoriteta i slobode, poglavara i podložnika. To je moguće, jer se auktoritet i sloboda ni po čem ne isključuju, nego baš obratno: popunjuju se. Pita se samo, kako da se to izvede. Na to je referent odgovorio teoretski, a vrlo živa i stvarna debata praktički. Evo par konkretnih problema.

*

Kako da se suzbije u djeteta lijenost? Valja mu fiksirati cilj, koji ga privlači, koji bi dijete na svaki način željelo postići. U praksi će to obično biti kod malih kakvih nagrada, kakvo odlikovanje, a ni kod većih nijesu ovakova sredstva bez uspjeha. Kao uvjet, bez kojega se cilj ne postizava, treba staviti ozbiljan školski rad. Glede svakoga pojedinoga djeteta morat će okretan pedagog sam pronaći, čime će ga s najvećim uspjehom podbosti na rad i to uistinu samostalan rad već od prvoga razreda. Ono nešto sasvim individualno kod svakoga djeteta valja naći: na pr. ljubav prema tati, mami ili sličan motiv, koji upravo *hic et nunc* kod djeteta »pali«. Jedan od kongresista dobacuje, da bi onda pedagog morao biti *sorcier* — vještac, kada bi išao za tim, da pogodi, što tolikoj djeci *in individuo* vrijedi kao najjači motiv za učenje. G. Kifer, jedan od najuglednijih uzgojnih stručnjaka odgovara vrlo duhovito: pedagog ne treba da bude *sorcier*, ali doista treba da bude *sourcier* — t. j. poznavalac izvora u dječjoj duši, u kojima se krije onaj osobiti motiv, koji će ovo ili ono dijete podbosti na posao. Dijete mora osjetiti, da je predmetom nepre-

stane naše brige i da nas njegovi uspjesi u školi vesele. Time ćemo u djetetu probuditi pouzdanje u samoga sebe.

Što da se kaže o pismenim kaznama: »Prepišite to sto puta, pet stotina puta?« Svi se tome odlučno protive. C. Calvet iznosi, da je u nekom profesorskom zboru direktor ovoj praksi stao na kraj time, što je takve kazne svrstao među inteligentne i onda općenito odredio: »*Donnons des punitions plus intelligentes!*« Ako se koja rečenica, i to kratka, ima prepisati jedno 5, najviše 10 puta, onda, dodaju neki, uzgojna svrha ipak može biti postignuta takvom kaznom, jer ovakva laka *globa* daka neće razdražiti, ne otima mu vremena za ostale predmete i, što je glavno, ovakova kratka pismena vježba podupire pamćenje. A to se i hoće.

Kako da se boriš protiv dačke neiskrenosti i lažljivosti? Valja liječiti cijeloga bolesnika natprirodnim lijekovima sv. ispovijedu i sv. pričesću, koja će takvoj duši dati nužnu jakost, bez koje nema iskrenosti. Poznato je, da djeca većinom lažu, jer nemaju dosta jakosti da kažu istinu. Od prirodnih se sredstava nada sve traži uzgojiteljeva susretljivost i mir, koji raspršava u djeteta suvišan strah i olakšava iskrenost.

Vanjska religioznost? Ocjenjuje se nesamo u sjemeništima *note de piété*, nego i u mnogim konviktima. Jedan od kongresista napose naglašuje: treba da izvješćujemo roditelje, jer oni upravo traže vjerski uzgoj svoje djece, prije svega o tome, kako im se djeca prema Bogu ponašaju, a onda o tom, da li su im cipele uvijek očišćene i nokti orezani.

Uzgajanje poslušnosti, svijesno, svojevrijedno podvrgavanje svoga suda i volje pod auktoritet? Na ovaj nada sve važni momenat napose je upozorio ugledni kanonik Dublanchy naglasivši, da pravilan uspjeh Katoličke Akcije, kako je Duh Božji zahtijeva preko Kristova Namjesnika, traži *naraštaj svećenika i lajika, koji razumije, što znači slušati i koji zna slušati.* — Po mom je sudu ovo najdublja misao, koja je, koliko sam ja dospio sve čuti, bila uopće na kongresu izrečena, jer upozorava na najpređu potrebu Kristove Crkve u svim zemljama, a ne samo u Francuskoj. Ako treba Božji blagoslov sazivati na sve doista korisne zaključke dižonskoga kongresa, riječ kanonika Dublanchyja o uzgajanju poslušnosti kod mladeži zaslužuje najosobitiju pažnju i preporuku u molitvama i sv. misama.

Nedopušteni razgovori među dacima? U nekim zavodima postoji direktan propis, koji nije ništa drugo nego jedna od onih 9 zabrana protiv 9 tuđih grijeha: »Ne smije se šutjeti na tuđi grijeh. U savjesti si dužan obavijestiti starješine, ako tvoji drugovi vode takve razgovore proti vjeri i moralu.« Gdje-gdje spretni poglavari uz pomoć Marijine kongregacije olakšavaju djeci vršenje ovoga propisa stvarajući u kući *réaction du milieu*, budeći u djeci *kućni ponos* — *la fierté de la maison.* »U ovoj se kući ovakvim jezikom ne govori!« dovikuju svijesni daci nedostojnim tipovima, koji navraćaju razgovor na stramputicu. Sposobnije dake uzgajaju, da budu pravi prvoborci za moralnost u zavodu — *champions de la moralité.* To su mladići, koji prije svega djelima pokore zadovoljavaju Gospodinu za sve prestupke u kući i izvan kuće, a zatim u dačkoj zajednici doista služe kao anđeli čuvari javne čudorednosti. Nikomu naime u blizini ovakovih kreposnih mladića ne pada ni na um da navraćaju razgovor na sklizavu stazu.

Osobito je zanimljivo ovo sredstvo:

U nekim francuskim krajevima običavaju ozbiljni katolički roditelji, prije nego što će odgovoriti mladiću, koji ih moli za ruku njihove kćeri, pitati u konviktu, u kojemu je prosilac odgojen, kakva je u njega bila čudorednost u đačkim godinama. Budući da se radi o sreći ili nesreći njihova djeteta, a možda i cijeloga potomstva, djevojbini roditelji mole poglavare zavoda za što točniji izvještaj. Ako je prosilac bio ili samo kažnjen, a pogotovo otpušten poradi kakva čudorednog prestupka, a prešutio je to pred djevojbini roditeljima, može to sasvim razvrgnuti i sklopljene već zaruke. Zato poglavari uzgojnih zavoda s potpunim pravom upozoruju svoje đake, neka ih ne sile kakvim svojim prestupcima protiv čudorednosti ne samo na to, da ih moraju kazniti ili čak iz kuće ukloniti, nego i na to, da im danas sutra i protiv svoje volje moraju otešćati, a možda i onemogućiti sretnu ženidbu.

Nema sumnje, da je ovakvo sredstvo osobito kod zrelijih đaka podobno postići željenu svrhu, ali uvijek pretpostavlja suradnju cijele katoličke javnosti s uzgojnim zavodom. Ovakve su metode svjedoci visoke moralnosti, koja vlada u krajevima, u kojima se takve metode prakticiraju.

Kada će kod nas doći do takva razumijevanja i takove suradnje između naših uzgojnih zavoda i naše katoličke javnosti? Nijesu li naši zavodi još uvijek osamljeni? I zar nijesu još uvijek česti slučajevi, da se djeca šalju u zavod samo zato, jer kod kuće neće i ne zna niko s njima da se pati, a ne zato, što bi se za djecu želio istinski, duboki, trajni katolički uzgoj?

Prepisivanje zadaća? Kad se ovo spomenulo, svi u jedan glas udariše po tom zlu. Bez izuzetka u svim zavodima određuju se najstrože kazne za svako prepisivanje. Poređuju ga s krađom tuđega dobra. Svim dopuštenim sredstvima treba đake već od malih nogu goniti na samostalan rad i bez milosrđa trijebiti parazitske metode.

Đački »sovjeti«, stalni đački delegati? Svi imaju vrlo loše iskustvo s tim eksperimentima. Razuman će uzgojitelj-svećenik, prodahnut Kristovom ljubavlju, već i sam vidjeti, što su istinske potrebe njegovih đaka, a neće čekati, da ga đaci na njih upozore. Ako se kada nađe trijezan i razborit đak, pa iz vlastite pobude upozori stariješine na onu ili onu potrebu, jasno je, da će uviđavan uzgojitelj to i te kako uvažiti. No redovito pravi pedagog opći sa svojim đacima bez posrednika.

Svakidašnja sv. misa? Da je za sjemeništa prepisana, o tom nema debate, tu je kanon 1367. Budućim slugama oltara treba solidnom poukom pokavati silno blago milosti, što se krije u sv. misli, pa će im ona i te kako omiljeti. Ali šta će se s konviktima i s eksternatima? Za njih nema crkvenog propisa. U različitim je zavodima praksa različita. Glede ove točke debata nije urodila konkretnim rezultatom. Daleko je po mene dražđojenije bilo, što sam jednoga debata u privatnom razgovoru čuo od neklih stariješina. Ne treba se na to obazirati, vele, što je mladeži teško i mrsko dolaziti na sv. misu. Pokvarenost ljudskoj prirodi teško je sve. Problem ne stoji u tome: da li ćemo đake siliti, da idu na svakidašnju sv. misu ili ne. Razumije se, da ih nećemo siliti, ako doista već nikako ne mare za sv. misu. No to je za nas onda ujedno znak, da s takvim tipovima ni na kojem području ne ćemo ništa postići i da se zapravo s njima valja raskrstiti, valja ih se otresti, a ne siliti ih, da se služe našim uzgojnim sredstvima. (I mi Hrvati kažemo: kođa vilama tjeraju u crkvu, taj se Bogu ne moli.) No isto tako nije dobro sasvim jednostrano naglašavati načelo: mladić

ima koristi samo od onoga, što čini od svoje volje pa će prema tomu imati i koristi od sv. mise, samo ako je od svoje volje na nju došao. »Ne treba ga siliti!«

To nije pravilno rečeno.

Ne treba čak siliti da dođe na sv. misu, nego ga treba još daleko prije sv. mise siliti, ili još točnije rečeno: treba ga poduprijeti, treba mu pomoći da se sam svojom slobodnom voljom disponira, da od svoje volje dođe na sv. misu. Svećenik-uzgojitelj, kojemu je svakidašnja sv. misa ounce života, izvor svake radosti i vedrina, riznica svih milosti, što ih on i za sebe i za druge treba i u sv. misi dobiva, naći će već pravu riječ, kojom će i lakomilena mladića uvjeriti, da se bez sv. mise ne može ni dugo ni daleko. On će već »napipati žilicu« i najmilostijem daku. I zato *mladić, kojega je na sv. misu doveo neprijateljski propis i koji se misi približa onako, kako to Crkva od njega traži, ima i te košice boriti od sv. mise*. Problem dakle nije u tome: hoćemo li mladež na sv. misu siliti ili ne, nego u tom: kako ćemo mladež disponirati, da od svoje volje dolazi na sv. misu. Suradnja auktoriteta i slobodne volje! Tu mora stati svećenik-uzgojitelj znati, što mu je činiti.

Odnos mladeži prema Blaženoj Djevici Mariji? I o tom sam problemu mogao samo privatno što doznati. Veoma su dragocjene bile za mene privatne izjave nekih osijedjelih pedagoga o tome, kako je naša sve nužno mladež privoditi na pouzdanje, na štovanje i na ljubav prema Prečistoj Djevici. Ni tu ne treba čekati, da se mladić sam »od svoje volje« oduševi za Majku Božju. On je, siromah, od filma i športa već otupio, on sam »od svoje volje« nije kadar ni na što uzvišenije ni pomisliti. Ko će onda od njega zahtijevati, da on sam u svojoj duši stvori divni svijet ljubavi prema Prečistoj Djevici? Treba da mu potaogamo. Iz istinske ljubavi i samilosti prema mladiću valja ga »siliti« na sve one pobožne vježbe, koje će u njega pomalo rasprići iskru ljubavi prema Isusovoj Majci. Ako bolesnik noće, da uzme lijek, koji će mu sigurno pomoći, majka ga njegova i te kako siliti, da ga uzme. Za današnju je mladićevu bolesnu psihu upravo nuždan lijek ljubavi prema Majci Božjoj. Taj mu lijek treba pokazati, opisati mu svu njegovu divnu ljekovitost, potaknuti ga, da ga pokuša uzimati t. j. valja ga napuštiti, kako će Blaženoj Djevici za ljubav ono ili ono činiti, valja ga poučiti kako će se i sama siliti da joj sleži. Ne treba odriče čekati. Istina je, da mladić ima koristi samo od onoga, što od svoje volje čini, ali razuman pedagog neće čekati, da se ta mladićeva volja sama od sebe makne, jer zna da u 99,99% slučajeva neće ništa dočekati.

Izvršna je bila misao g. Le Monna što mu je u svom rezimenu na zaključnom sastanku ovim otprilike riječima rekao: Da je bilo moguće našoj mladeži ovih dana iz prikraika pratiti naše strpljivo i požrtvovno višecanje o svim potrebama mladićeve duše i da su napose mogli vidjeti, s kolikom se ljubavlju raspravlja o onom biseru mladićeve duše, što ga je Gospodin Bog zasuo svojom ljubavlju, o slobodnoj naime volji mladićevoj; nema sumnje, da bi se sva naša mladež bila oduševila za to, da svu svoju slobodu stavi u službu Božjega auktoriteta, kako joj se očituje preko Crkve i preko starješina. Nema idealnije suradnje, nego što je između slobodne volje čovjekove i presvete Volje Stvoriteljeve. Na nama je, da mladeži taj ideal pokažemo i za nj je oduševimo!

Moram naglasiti, da je osnovni cilj svemu raspravljanju država isključivo i iskrena ljubav prema mladeži. Ne može se kreću, kako su ova dva sastava korisni i za pedagoge i za mladež. Mi Hrvati nemamo, nažalost, ekvivalenta za ovakvu ustanovu kakva je ova Alijansa.

Druga izvanredno aktualnu temu imala je Četvrti komisija: *l'Éducation du patriotisme*. I referenti, i pogotovo debata bili preko svega izjare zanimljivi i poučni. Treba, moram želiti promisliti ova savjetnika, katoličke škole i svoje domovine. Izvanredno je bilo sa sudjelovnom, izvanredno našom sukoba država, koje isto ovako hrabro i plemenito se se boriti na polju. Svaki drugi kongresist govorio je o vjedi i bio je oduševljen. Na među njima i invalida i vojnika (vojno medicinski oficira).

Komisija i debata vrlo je spratno vodio već spomenuti karmelit Dublančič, superior zavoda sv. Vjeka — Institutio Saint-Vincent, Senlis. Predavač: g. Gland, prefekt nauka u Institutio Sainte-Marie, Saint-Chamoud, Loire. Evo glavnih misli referata: Ljubav prema domovini valja smjestiti u sklop objavljenih istina i vječnoga morala, da dobije objektivnu, trajnu vrijednost i nepovredivost. Mi hoćemo kršćanski, katolički patriotizam, jer izvan Crkve nema zdrava patriotizma. Kristov zakon čuva nas od ovih dviju krajnosti: od nacionalnoga šovinizma i od maglovitog internacionalizma. Kristov zakon suzbija individualni egoizam pa prema taru i kolektivni, dalje i nacionalni šovinizam. S druge strane Crkva, bdijući nad vjerom i moralom u narodu, najbolje čuva i narodnu tradiciju i tako zaštićuje narod od modernoga internacionalizma, zapravo francusnoga hereniteta. U sredini je zdrav, zdravi kršćanski patriotizam, koji nije ništa drugo nego viši oblik ljubavi prema bližnjemu. Budući da svaka uređena ljubav počinje *à soi-même*, to i kršćanski patriotizam vodi najprije pažnja o onima, koji su mi slični, koji su mi bliže, to jest o mom narodu. Ali jer je kršćanski patriotizam u svojoj biti ljubav prema bližnjemu, a bližnji mi je po Kristovu zakonu svaki čovjek, zato kršćanski patriotizam ne poznaje mržnje protiv drugih naroda.

Iz ovoga se izvodi dvoje: 1. da kršćanski patriotizam nije isto što i poganski nacionalizam, koji druge narode mrzi i prezire i 2. da je kršćanski patriotizam prava kršćanska krepost, koja nije na volju puštena samo nekim dragovoljcima. Kao što je ljubav prema bližnjemu uopće zapovijedena, a ne na volju puštena, tako je i patriotizam nužna krepost, koju valja stjecati i usavršivati, a mladeži je valja uzgojem ucijepiti u srce i u dušu. To biva na 3 načina: posebnom poukom o patriotizmu — *enseignement patriotique*, gdje obuka u svim predmetima, naročito u *spéciale*; općom srednjoškolskom izobrazbom udešenom u pa-

jesti, zemljopisu i književnosti valja da ide prema jednom cilju: da mladež upozna svoj narod, da osjeti svoje zajedništvo s njime i da ga zamiluje; napokon se pravi patriotizam osobito budi i unapređuje solidnim vjerskim uzgojem i kulturom svih moralnih svojstava, koja će pojedinca osloboditi od egoizma i osposobiti ga, da služi zajednici. Treba mladež osobito poticati, da štuje naše istinske velikane — nos vrais grands hommes, nos saints, veli predavač.

Otvarajući debatu naglašava predsjednik, da je naš ideal: *Le patriotisme placé dans le cadre de l'ordre divin* -- Patriotizam smješten u okvir božanskoga reda. Napose upozorava na razliku između nacionalizma i patriotizma i veli: *Nous excluons chaque nationalisme, même le français* — Mi otklanjamo svaki nacionalizam pa i francuski. Veli da mladež treba osobito upozoravati na tu razliku.

Na pitanje, da li Crkva kao ustanova, koja se nalazi među svim narodima ne pogoduje možda više internacionalizmu nego patriotizmu odgovara predavač s o. Roure-om Isusovcem: Crkva ne traži, da žrtvujemo svoje narodne osobitosti na korist katolicizma, koji je natprirodna vrednota, pa će to još manje tražiti na korist internacionalizma, koji je vrednota prirodnoga reda, a pogotovo ne može biti govora o tom, da će ona pogodovati smjeru poganskoga internacionalizma.

Vrlo su duboki i pravim katoličkim duhom zadahnuti bili izvodi Msgra Beupin-a o pobijanju *statolatrije* i Rousseau-vljevih zabluda o pojedincu i društvu; zatim izvodi o odnosima između domovine i internacionalne zajednice *lieu entre le patriotisme et le service international*. Osobito preporučuje, da se popularizuju ideje katoličke filozofije kao najbolje sredstvo da se suzbije monstrozni etatizam, koji guši narode.

Duboko katoličko poimanje i vijećanje u kongresista očitovalo se osobito u debati o sasvim konkretnom pitanju: kako da se drži profesor historije tumačeći ratnu historiju Francuske uopće, a napose povijest svjetskog rata. Izjave koju su tu pale svjedoče o tako visokom nivou katoličkih intelektualaca u Francuskoj, da je nužno redom ih pobilježiti.

Glede ratne historije reklo se, da treba djeci muževno i otvoreno kazati da nijesu svi ratovi što su ih, recimo, Luj XIV ili Napoleon vodili bili pravedni. To je čisto statolatrijska zabluda hvaliti i veličati svaki rat, što ga je vlastita država povelu protiv kojega naroda bez obzira na to, da li je imala pravo da ga povede ili ne.

Držim, da je pravo da ovdje odmah izrekнем javno priznanje i zahvalu za ovakav primjer dubokog katolicizma. Ne može biti nikakve sumnje o tom, da djelovanje muževa, koji svoju mladež u ovom duhu istine i pravednosti uzgajaju prati osobiti Božji blagoslov.

No do svoega pravoga herojskoga zamaha došlo je katoličko poimanje u debati malo kasnije, kada se stavilo pitanje: a što onda, ako se iza naše granice -- u ostalim naime državama -- mladež ne uzgaja ovako, kako mi ovdje hoćemo u duhu plemenitoga kršćanskoga poimanja o svim narodima oko sebe? Na ovo se odgovorilo: »Nekršćanske zablude, koje su možda iza granice normom za uzgajanje mladeži, ne mogu za nas (za Francuze) biti normom. Mi moramo pokazati dobar primjer!«

U istom se duhu riješilo i pitanje o načinu, kako da se govori o Nijemcima i o svemu, što su Nijemci za vrijeme rata poradili u Belgiji i u Francuskoj. U vrlo živoj debati, u kojoj su sudjelovali toliki bivši i sadašnji rezervni oficiri i ratnici jasno se očitovale mišljenje, da profesor narodne povijesti tumačeći ove stranice historije mora budno paziti, da u dječja srca ne bi uložio mržnju. Profesor je u školi u prvom redu uzgojitelj dječjih umova i srdaca i zato mu nije dužnost na način suhoga učenjaka iznositi pred neiskusnu djecu i onačve činjenice, koje za razum nisu nikakva korisna spoznaja, a za neiskusno su srce pravi otrov. Reklo se dalje, da o Nijemcima i njihovu haračenju treba govoriti, kao što se govori o Englezima, koji u vrijeme sv. Ivane Arške bili Francusku daleko strašnije potlačili i ponizili, nego što su to Nijemci učinili, pa je to francuski narod ipak prebolio i o tim se stranicama historije govori bez ikakve harange. Orobilo se naglasilo da je g. Jean Guiraud jedan od najistaknutijih katoličkih publicista s istih pedagoških i pacifističkih razloga javno zadržao poštenu riječ, da će iz novoga izdanja jednoga od svojih priručnika još ove jeseni ukloniti sva ona mjesta, koja govore o zlim djelima, što su ih njemačke čete poradile u Belgiji i Francuskoj.

G. Maurice Vaussard, svjetovnjak, profesor povijesti na Ecole des Roches vrlo uvjerljivo izvodi, da obuka u historiji mora pred mladež iznositi ne samo ono, što su Francuzi kroz tolike vjekove za Božju stvar učinili i prenatili, nego da treba pozitivno djeci pokazivati sve ono, što su i toliki drugi narodi učinili i podnijeli. Inače, djeca ostaju sasvim jednostrana i patriotizam im je više negativan, jer kršćanska ljubav, bit patriotizma, vodi računa i o drugima, a ne samo o sebi.

Iz svega se ovoga vidi, da francuski katolici misle konsekventno. govore konsekventno i rade konsekventno. Ti su ljudi doista sposobni ne samo za enseignement secondaire svoje mladeži, nego i za to, da budu učitelji cijeloj širokoj zajednici današnjega čovječanstva. Ovakav rad uistinu je bon exemple — dobar primjer, koji snažno za sobom vuče. Za gosp. Guiraud-a i njegov čin reklo mi se među Nijemcima, s kojima sam imao prilike o svemu tome govoriti: »Ja, das musz man ihm schon hoch anrechnen! — Ovo mu doista valja upisati u veliku zaslugu! Ovakvim iskreno pacifističkim uzgojiteljima svoje mladeži treba čestitati riječima samoga Gospodina: »Blago mirotvorcima, jer će oni posjedovati zemlju!« Ovakvi su ljudi doista potekli de semine virorum illorum per quos salus facta est in Israel — iz roda onih muževa, po kojima je došlo spasenje u Israel.«

Stj. Krizin Flodin D. I.